[א]תניא כוותיה דשמואל [ב]ר' שמעון בן אלעזר אומר [א]לקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל עד שתכתוב לו אחריות נימא תיהוי תיובתא דרב אמר לך רב מאי אחריות נמי שטר ת"ר [ב]לקח מן הסיקריקון ואכלה שלש שנים בפני בעלים וחזר ומכרה לאחר אין לבעלים על לוקח שני כלום ה"ד אי דקא טעין ואמר מינך זבנה אפילו ראשון נמי אי דלא קא טעין ואמר מינך זבנה אפילו שני נמי לא אמר רב ששת לעולם דלא קא טעין ליה [ג]וכגון זה [ג]טוענין ליורש וטוענין ללוקח ואידך אי טעין אין ואי לא טעין לא: ת"ר [ד]הבא מחמת חוב ומחמת אנפרות אין בו משום סיקריקון ואנפרות עצמה צריכה שתשהה שנים עשר חדש והאמרת אין בה משום סיקריקון ה"ק סיקריקון עצמה צריכה שתשהה י"ב חדש אמר רב יוסף נקטינן אין אנפרות בבבל והא קחזינן דאיכא אלא אימא אין דין אנפרות בבבל מ"ט [ה]כיון דאיכא בי דוואר ולא אזיל קביל אימא אחולי אחיל גידל בר רעילאי קביל ארעא בטסקא מבני באגא אקדים ויהיב זוזי דתלת שנין לסוף אתא מרוותא קמאי אמרו ליה שתא קמייתא דיהבת אכלת השתא אנן יהבינן אנן אכלינן אתו לקמיה דרב פפא סבר למיכתב ליה טירפא אבני באגא א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא א"כ עשית סיקריקון אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע הניח מעותיו על קרן הצבי: זו משנה ראשונה ב"ד של אחריהן אמרו הלוקח מן הסיקריקון נותן לבעלים רביע: אמר רב [ו]רביע בקרקע או רביע במעות ושמואל אמר [ז]רביע בקרקע שהן שליש במעות במאי קמיפלגי מר סבר נכי רביע זבין ומ"ס נכי חומשא זבין מיתיבי זו משנה ראשונה ב"ד של אחריהן אמרו הלוקח מן הסיקריקון נותן לבעלים רביע ויד בעלים על העליונה [ח]רצו בקרקע נוטלין רצו במעות נוטלין אימתי בזמן שאין בידן ליקח אבל יש בידן ליקח הן קודמין לכל אדם רבי הושיב ב"ד ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חודש כל הקודם ליקח זכה אבל נותן לבעלים רביע בקרקע או רביע במעות אמר רב אשי כי תניא ההיא לאחר שבאו מעות לידו [ט]אמר רב

אנא

ה"ג תניא כוותיה דשמואל: מאי אחריות. דקתני: שטר. ולא אחריות נכסים אלא עד שתכתוב לו שטר והוה לו לאחריות שאינה יכולה לחזור עליו עוד: אי דקא טעין. ליה האי לוקח שני: מינך זבנה. לוקח ראשון שנתן לך רביע כתקנת בית דין והדר אכלה שני חזקה ותו לא מצי אמר ליה האי אחוי שטרא דעפי מתלתא שנין לא מזדהר איניש בשטריה מאי איריא חזר ומכרה לאחר אפילו לוקח ראשון נמי בתר דאכלה שני חזקה אי הוה טעין ליה חזרתי ולקחתיה ממך כתקנת חכמים זה שלש שנים טענתיה טענה: לעולם דלא טעין וכגון זה. דסיקריקון: טוענין ליורש וטוענין ללוקח. הלוקח מסיקריקון והורישה לבניו ואכלה ג' שנים או מכרה לאחר ואכלה ג' שנים ובאו בעלים להוציא ממנו ואינו יודע לטעון ולומר לו הראשון קנאה ממך בית דין טוענין בשביל היורש ובשביל הלוקח ואפילו למ"ד בבבא בתרא) אין טוענין ליורש ואין טוענין ללוקח טענה זו הראשון לקחה ממך הכא מודי דטענינן ליה דסתם מאן דזבין מסיקריקון מידע ידע ולא שדי זוזי בכדי ללוקח אם לא על פי בעלים: ואידך אי טעין אין. אבל לוקח ראשון אי טעין אין אי לא טעין אנן לא טענינן ליה דהא ידע אי זבנה אי לא ואי איתא דזבנה הוה טעין: הבא מחמת חוב. עובד כוכבים הבא מחמת חוב על ישראל: או מחמת אנפרות. גזל בעלמא ואינו מסור בידו להרוג ואנס העובד כוכבים קרקעו בחובו או באנפרות: אין בו משום סיקריקון. אם שהה בידו שנים עשר חדש לתת רביע לבעלים כתקון חכמים ויחזיק בקרקעו אלא מחזיר לו הקרקע בחנם דגבי סיקריקון הוא דחזרו ונמנו דכיון דגמר ואקני אגב אונס מיתה ואפילו בתר דגזור כל דקטיל לקטלוה מסתפי ליה מקמא דקמיה דלקטול וסופו הוכיח שהניחה בידו שנים עשר חדש ולא צעק עליו והלכך נותן לבעלים רביע דקים להו לרבנן דעובד כוכבים אוזיל גבי לוקח רביע לפי שבחנם באה לו אבל האי לא גמר ואקני מידי ואע"ג דשהתה שנים עשר חדש לא באת לו שעה לכופו הלכך אין מכירתו מכירה כלל): צריכה שתשהה. ביד העובד כוכבים שנים עשר חדש דאי לא הדרא למרה ויהיב דמי כדקתני מתניתין) שאם יש בידם ליקח הם קודמין לכל אדם: והאמרת אין בו משום סיקריקון. ושנים עשר חדש לא החכרו אלא בו דאילו אנפרות הדרא בלא דמי ולעולם: הכי קאמר אנפרות אין בו משום סיקריקון. דאילו מסיקריקון מוקמינן לה ביד לוקח ונותן רביע אבל אנפרות בלא דמי הדרא ולעולם: וסיקריקון עצמה. דאמרינן דקיימא ליה ביד לוקח והוא ששהתה שנים עשר חדש ביד סיקריקון: אין אנפרות בבבל. משמע אין עובד כוכבים אונס קרקע מישראל בבבל כאנפרות ואם בא ישראל וערער על חבירו ואומר קרקע זו שלקחת מן העובד כוכבים שלי היתה וגזלה ממני אינו נאמן: אין דין אנפרות בבבל. לאפסודיה ללוקח: רעילאי. כך שמו: טסקא. מס קרקע: מבני באגא. בני הבקעה. כך היה מנהגם פוסקים מס על כל הבקעה לתת כך וכך לשנה למלך והם מחלקין השדות ביניהם ונותן כ"א מס לפי חלקו המגיעו ונותנין לאחד והוא נותנו לגבאי המלך ואם הלך אחד מבני השדות לדרכו גבאי המלך תובע מבני הבקעה כל המס שלם. והבעלים של קרקע זו הלכו לדרכן ובני באגא שהיה כל המס מוטל עליהם נתנוה לגידול לפרוע המס בשביל הבעלים ולאוכלה: קדים ויהיב. למלך טסקא דתלת שנין: טירפא. שטר מבית דין לטרוף מקרקעות שלהם מה שנתן שאילו לא באו הבעלים לטרוף ממנו לא היה מפסיד כלום ומעתה שיאכלוה אחרים יטול המלך מנתו מהם ולא יעלו אלה בחשבון ונמצא זה מפסיד מה שנתן: אם כן עשית. הדבר כדין סיקריקון דאמרינן במשנה אחרונה שאינו מפסיד כלום דקתני קנה ונותן לבעלים מאי דאזיל עובד כוכבים גביה או אם יש בידם ליקח יחזירו לו מעותיו והאי נמי לא יפסיד מה שנתן למלך וגבי כולה והכא לאו סיקריקון הוא המלך אין לו עליהם) כי אם המס ומפני אותו החוב נמכרה לזה ולא היה לו להקדים וליתן של שלש שנים: אמר רב רביע בקרקע או רביע במעות. או יתן לבעלים רביע מעות שנתן לעובד כוכבים או יתן לו קרקע שוה רביע המעות אם לקחה במנה נותן לו רביע מנה או מן הקרקע עצמו שוה רביע מנה דהיינו חמישית שבקרקע אם הבעלים חפצים בקרקע דקסבר רב נכי חומשא זבן מן העובד כוכבים שוה חמש בארבעה הלכך יהיב ליה רביע מנה או חמישית הקרקע דהיינו רביע מנה שהקרקע הנקנית מסיקריקון במנה שוה חמשת רביעים. ושמואל אמר רביע הקרקע עצמו נותן לו או שליש מנה דסבר שמואל נכי ריבעא זבן שוה ארבע לקח בשלש הלכך שדה זו שלקח במנה שוה ארבע שלישי מנה: זו משנה ראשונה. רישא דמתניתין דקתני מקחו בטל: או רביע במעות. וקשיא לשמואל: כי תניא. רביע במעות לאחר שבאו שליש המעות ליד הבעלים כשמואל קרי להו רביע דהא שלשה שלישי נתן לעובד כוכבים ולזה שליש הרי ארבעה והכי קאמר נותן לבעלים רביעית הקרקע או מעות שיעור שיהו רביע כשתצרף של עובד כוכבים ושל בעלים יהו של בעלים רביע בכולן:

אנא

כגון זה טוענין ליורש וללוקח. פירש בקונטרס אפילו למ"ד בב"ב דאין טוענין הכא מודה ולא מצינו שם פלוגתא אלא אמרי' בפרק לא יחפור (ב"ב דף כג.) טוענין ליורש תנינא טוענין ללוקח תנינא וכגון זה דקאמר ה"פ אפילו כגון זה דסלקא דעתך דהדין עם הבעלים דמה שלא מיחו מפני יראת הסיקריקון: אנן יהבינן אנן אכלינן. והא דאמרינן בפ' חזקת הבתים (ב"ב דף נד:) גבי דורא דרעוותא דבני באגי דמטמרי הוו ומלכא אמר מאן דיהיב טסקא ליכול ארעא והפסידו הקרקע לגמרי התם היו נשמטים מלפרוע אבל כאן שהבעלים הלכו ולא להשמט דין הוא דכל הנהו שני מאן דיהיב טסקא אכיל וכי הדרי אהדרי ארעא למרא: למכתב ליה טירפא אבני באנא. לא אבני באגי דקביל מינהון דמה להן לפרוע מה שהקדים זה אלא אמרוותא קמאי: רביע בקרקע או רביע במעות. פירוש רביע במעות שנתן יתן לו ואותו רביע בקרקע או במעות יתן לו דהיינו חמישית בקרקע כדמפר' דנכי חומשא זבין ותימה דמאי פריך מברייתא דקתני רביע בקרקע או רביע במעות לשמואל דאמר רביע בקרקע שהוא שליש במעות דנכי ריבעא זבין הא איכא לפרושי נמי איפכא דרביע הקרקע יתן לו או בקרקע או במעות דהיינו שליש מעות ואית ספרים דגרסי בדרב ובברייתא רביע בקרקע שהוא רביע במעות וכן ר"ח ומפרש רביע בקרקע שנתן דמים עליה דהיינו חומש דעל ארבע חומשים נתן דמים דנכי חומשא זבין:

דכולהו

עין משפט נר מצוה

נו א מיי' פ"ג מהל' אישות הלכה י סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן ל סעיף נו:

נז ב ג טוש"ע ח"מ סימן רלו סעיף ה וסעיף ו:

נח ד ה מיי' פ"י מהל' גזילה הלכה א סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן רלו סעיף ז וסעיף ח וע"ש:

נט ו ז מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף א:

תוספות רי"ד

קנה: ת"ר הבא מחמת חוב ומחמת אנפרות אין בו משום סיקריקון פי' אם העובד כוכבים לקח שדה מישראל בחובו ואחר כך מכרם לישראל אחר אין הבעלים יכולין לטורפה ממנו דה"ל למיפרעיה לעובד כוכבים ומיסבה מיניה דהא אין רצונו של עובד כוכבים להחמיסו ומדלא יהיב ליה דמיה ושקליה מיניה ש"מ אחולי אחיל ואין לו דין עם הלוקח וכן אם לקחה העובד כוכבים מישראל באנפרות שהיא גוילה שאין לו אונס מיתה שהיה לו לקבול עליו אצל המושל ולמה הניחה בידו אלא ודאי אחולי אחיל כדאמר רב יוסף לקמן (וגבי) [דכין] האי גונא קתני דאין בו משום סיקריקון כגון דקביעי בי דואר במתא וקעביד דינא דכיון דלא אזיל ותבעיה אחולי אחיל ואין לו דין גזלן פי' אין דין אנפרות שאם לקח ישראל מיד האנפרות יהיה מקחו בטל אלא מקחו קיים ואין בעלים הראשונים יכולים להוציאה מיד עובד כוכבים כגזלן ישראל דאילו ישראל שגזל שדה מחבירו אע"פ ששהתה בידו כמה זמן לא נתייאש דאמר כל זמן דתבענא ליה בדינא שקילנא מיניה אבל בעובד כוכבים אם תשתקע בידו בודאי מייאש הלכך מדלא תבעיה אחולי אחיל ואין לו דין עם הלוקח: אמר רב יוסף נקטינן אין אנפרות בבבל והא קחזינן דאיכא אלא אימא אין דין אנפרות בבבל מ"ט כיון דאיכא בי דואר ולא אזיל אימור אחיל: זו משנה ראשונה היתה כך שמהרוגי מלחמה ואילך יש בהן דין סיקריקון והיו באין הבעלים וטורפין אותן בחנם ראו ב"ד של אחריהן שהשדות משתקעות ביד הסיקריקון ואין קונה מהם התקינו שלא יטרפום בחנם אלא נותן מעות ולוקח שדהו או לוקח ממנו רביע ומחליטו לאותו לוקח שקנה מסיקריקון [א] עוד דאפילו שהיו נמנעין מליקח מן הסיקריקון שמא יבואו הבעלים ויתנו מעות ויקחו שדותיהן התקינו שעד י"ב חדש יכולים הבעלים ליתן מעות ולטרוף אבל מכאן

מסורת הש"ס

א) כ"א מיתיבי רשב"א, ב) [תוספתא פ"ג], ג) [ב"ב כג.], ד) [גי' הערוך בערך רבע א' א"ר הונא רביע בקרקע שהוא רביע במעות וע"ש פי' ארוך ועיש], ה) סנהדרין לו., ו) [מא: וע"ש לג:], ז) [ועמ"ש תוס' כה בב"ק נח. ד"ה אי נמי], ח) [לעיל נה:], ט) בס"א: עליה.

◆

מוסף רש"י

טוענין ליורש וטוענין ללוקח. בית דין פותחים פה וטוענה ליורש וללוקח שערער אדם עליהן ויש לו עדים שהיתה שלו או של אבותיו והוא אמר ירשתיו מאבא או לקחתיו מפלוני שהוחזק בו ימים רבים והביא עדים שהוחזק בו אביו או המוכר לו שלש שנים, אע"פ שלא טען והן לקחו ממך או מאבותיך, טוענין לו בית דין ופותחין לו פה, ואילו למי שלא ירשה ולא לקחה מאחר, כשאמר לו המערער מה אתה עושה בתוך שלי והוא אומר החזקתי בה ג' שנים ולא אמרו לי דבר, תנא במתני' דאין לו חזקה (ב"ב כג.).

◆

תוספות רי"ד (המשך)

ואילך כל הקודם ליקח [זכה] ואינו נותן לבעלים אלא רביע שוזיל לו הסיקריקון. אמר רב רביע בקרקע שהוא רביע במעות ושמואל אמר רביע בקרקע שהוא שליש במעות במאי קמיפלגי מר סבר נכי רבעא זבין ומר סבר נכי חומשא זבין פי' רב סבר הא רובע דקתני במתני' דאוזיל גביה הסקריקון אמעות דיהיב ליה קאי שאם קנה ממנו השדה במנה נותן לו לבעלים רביע מנה שהשדה שמכר לו במנה שוה חמשה רבעי מנה דנכי חומשא זבין ליה ואם רוצה שיתן לו הקרקע [כל כך] יתן לו עד שמגיע לרביע מנה שעושין מן השדה חמשה חלקים כל חלק שוה רביע מנה וידו של בעל [קרקע] על העליונה כדקתני בברייתא או יקח רובע מנה מעות או יקח שוה רובע מנה שהוא חמישית שדה וזהו רביע בקרקע שהוא רביע במעות כלומר מאי דקתני במתניתין נותן לבעלים רביע אמעות דיהב לסקריקון קאי ואם רוצה בו בעל השדה קרקע כל כך קרקע יתן לו שיהא רביע במעות דהיינו חמישית השדה ושמואל סבר האי דקתני נותן לבעלים רביע אשדה קאי שממנה שנתן לו אינו מגיע אלא לג' חלקי השדה דנכי רבעא זבין ליה וכל השדה שוה מנה ושליש ורובע השדה מגיע שליש מנה וקי"ל

[א] נראה דל"ל עוד ראו דאפילו שכן עדיין היו נמנעין וכו'.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com